

A R A Ş T I R M A M A K A L E S İ / R E S E A R C H A R T I C L E

DOI: 10.52122/nisantasisbd.1622129

ÇOCUĞA YÖNELİK YENİ BİR RİSK: SOSYAL MEDYA ANNELİĞİ

Ömer ACAR

Doktora Öğrencisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi,
100/2000 YÖK Doktora BursiyeriAfyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Araştırmalar
Uygulama ve Araştırma Merkezie-posta: oacar8756@gmail.com
ORCID 0000-0003-4377-720X

Doç. Dr. Ahmet Ayhan KOYUNCU

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Sosyoloji BölümüAfyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Araştırmalar Uygulama
ve Araştırma Merkezie-posta: ahmetakoyuncu@hotmail.com
ORCID 0000-0002-5401-7647

ÖZ

Dijitalleşme ile birlikte, toplumsal ve bireysel alanda çeşitli gelişmeler kaydedilmiştir. Bu gelişmeler iletişim, sosyalleşme, görünürlüğü artması, içerik üretilmesi vb. şeklinde ifade edilebilir. Belirtilen gelişmeler, iletişim araçları ve sosyal medya platformları aracılığıyla gerçekleşmektedir. Sosyal medya platformlarında video ve fotoğraf paylaşımının yapılması, farklı mekanlarda olan insanlarla tanışılması örnek olarak gösterilebilir. Video ve fotoğraf paylaşımı bağlamında incelendiğinde sosyal medya anneliği kavramıyla karşılaşılmaktadır. Sosyal medya anneleri, çocuklarının video ve fotoğraflarını paylaşarak takipçi sayısı arttırmakta, ticari kazanç elde etmekte ve diğer annelere çocuklar hakkında bilgi vermektedir. Ancak çocuğun, hangi risklere maruz kaldığının ve kalacağının farkında değildir. Bundan dolayı sosyal medya anneliği çocuğun mahremiyetini ifşa edecek, hak ihlali oluşturacak ve kötü niyetli kişilerin fotoğraflara ulaşmasına neden olacak paylaşımlar ortaya çıkarmaktadır. Çocuk bu durumda mağdur edilmekte ve araç olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmada çocuğun, risk toplumunda sosyal medya anneliği tarafından risklere maruz kaldığını, çocuk için olumsuz durumların oluştuğunu ve oluşabileceğini teorik bir çerçevede ifade etmektedir. Çalışmanın konusu sosyal medya annelerinin, çocuklara yönelik bir risk faktörü olmasıdır. Çalışmanın amacı sosyal medya annelerinin, çocuklar için risk oluşturduğunu ifade etmektir. Literatürde bu konu hakkında yapılmış çalışmalardan yararlanılmıştır. Yapılan araştırmalar doğrultusunda sosyal medya anneliğinin risk bağlamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda çocukların ciddi risklere maruz kaldığı ve kalmaya devam ettiği de görülmektedir. Araştırmanın sorunsalı da sosyal medya annelerinin çocuklara nasıl risk oluşturduğudur. Bütün bu ifade edilenlerden hareket ederek teorik bir değerlendirme yapılmıştır. Sosyal medya ve çocuk konusunda farkındalık oluşturmak ve sosyal medya anneliğinin olumsuz yönlerinin çocuğu nasıl etkilediği ifade edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, sosyal medya, sosyal medya anneliği, risk, çocuk.

A NEW RISK TO CHILDREN: THE MOTHERHOOD OF SOCIAL MEDIA

ABSTRACT

With digitalization, various developments have been recorded in the social and individual sphere. These developments can be expressed as communication, socialization, increased visibility, content production, etc. These developments are realized through communication tools and social media platforms. Sharing videos and photos on social media platforms and meeting people who are not in the same place can be given as examples. When analyzed in the context of video and photo sharing, the concept of social media Motherhood is encountered. Social media mothers increase the number of followers by sharing videos and photos of their children, gain commercial gain and provide information about their children to other mothers. However, they may not be aware of the risks to which the child is and will be exposed. For this reason, social media mothers share posts that expose the privacy of the child, violate rights and allow malicious people to access the photos. In this situation, the child is victimized and used as a tool. In this study, it is theorized that the child is exposed to risks by social media Motherhood in the risk society and that negative situations for the child occur and can occur. The subject of the study is determined in terms of social media mothers as a risk to children. Articles and books written on this subject in the literature were utilized. In line with the researches, it was concluded that social media Motherhood should be examined in the context of risk. In this direction, it is also seen that children have been and continue to be exposed to serious risk. The problematic of the research is how social media mothers pose a risk to children. Based on all these statements, a theoretical evaluation was made. It was tried to raise awareness about social media and children and to express how the negative aspects of social media motherhood affect Children.

Keywords: Digitalization, social media, social media motherhood, risk, child.**Geliş Tarihi/Received:** 17.01.2025**Kabul Tarihi/Accepted:** 14.05.2025**Yayın Tarihi/Printed Date:** 30.06.2025**Kaynak Gösterme:** Acar, Ö. ve Koyuncu, A.A. (2025). "Çocuğa Yönelik Yeni Bir Risk: Sosyal Medya Anneliği". *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(13) 81-96.

GİRİŞ

Dijitalleşmenin yaygınlaşmasıyla birlikte bireysel ve toplumsal hayatta önemli değişimler meydana gelmiştir. Bu değişimler çeşitli şekillerde oluşmaktadır. Bunların oluşmasını sağlayan alanlardan birisi de sosyal ağlardır. Sosyal ağlar, teknolojinin gelişmesiyle birlikte çeşitli içeriklerin ve mecraların oluşmasına yol açmıştır. Bu mecralar genellikle sosyal medya olarak bilinmektedir. Sosyal medya, “insanların birbirleri ile etkileşimli iletişimlerini sağladığı çevrim içi platformlardır (Metin, 2016: 225). Ayrıca video, fotoğraf gibi içeriklere imkân tanıyarak kullanıcıların paylaşım yapmasını sağlamaktadır. Bu paylaşımlar bazen anlık bazen ise kalıcı olmaktadır. Paylaşılan fotoğraf ile videolar bireysel ve toplumsal etki oluşturmaktadır. Toplumsal etkilerine bakıldığında birçok insanın hayatının şekillenmesine, gündelik ilişkilerinin belirlenmesine neden olabilir. Yani bir kişi sosyal medyada içerik üreterek gündelik hayatta bir insanın nasıl davranması gerektiğini, nelere dikkat etmesi gerektiğini veya nasıl ilişki kurması gerektiğine yönelik bilgileri üreterek aktarabilir. Bu, bireyin hayatını olumlu ve olumsuz bir şekilde etkileyebilir. Literatürde Instagram anneliği (Instamom) ve dijital ebeveynlik olarak tanımlanan, bu çalışmada da sosyal medya anneliği olarak ifade edilen konuya bakıldığında annelerin ürettikleri içerikler, video ve fotoğraf paylaşımları doğrultusunda bazı anneler, çocuklarıyla ilgilenmektedir.

Annelerin çocuklarını yetiştirmeleri, takip ettiği sosyal medya annelerinin ifadelerine göre şekillenmektedir. Sosyal medya annelerinin, çocuklarının fotoğraf ve videolarını paylaşımları takipçi sayısının artmasına, reklam içeriği üretmesine ve maddi kazanç sağlamasına neden olmaktadır. Çocuk bu durumda bir araç olarak kullanılarak sömürülmektedir. Sosyal medya annelerinin bu paylaşımları yapması çocuğun dışında gerçekleşmektedir. Çünkü çocuk, sosyal ağlarda fotoğraf ve video paylaşımlarını anlayabilecek bir yaşta değildir. Mendel’ in (2022: 181) ifadesiyle çocuk olgunlaşmamıştır. Çocuk olgunlaşmadığı için oluşabilecek risklerin getirilerinin de farkında değildir. Ayrıca çocukluğunu yaşayamamaktadır. Çünkü çocukluk, hayal kurma çağı ve gerçeklikleri inşa etme dönemidir (Mendel, 2022: 181). Dolayısıyla kendisine özgü “bir dönemi” ifade etmektedir (Qvortrup, 2009: 23). Bu dönem ihmal edildiğinde çocuk, gerçekliği inşa etmede sorunlar yaşamakta ve yetişkin ile arasındaki sınır yok olmaktadır.

Çocukların fotoğraf ile video paylaşımları, cinsel sömürü ve pedofili gibi kötü niyetli kişiler tarafından kullanılabilir. Çocuğun bu şekilde olumsuz durumlara maruz kalması, mahremiyetinin ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Ayrıca hak ihlali oluşmasına da yol açmaktadır. Şu an için ebeveynler bu durumun oluşturduğu riskin farkında değillermiş gibi görünmektedir. Bu nedenle de ortaya çıkabilecek riski değerlendirememektedirler. Ancak bu paylaşımların, çocuğa karşı oluşturduğu olumsuz etkilerin ileride çocuk ve anne için dezavantajlılığa yol açması kuvvetle muhtemeldir. Çünkü çocuğun sosyalleşmesiyle birlikte kuracağı arkadaş çevresinde paylaşılan resim ve videolar çocuk için dışlanmaya ya da kabul edilmemeye neden olabilecektir. Çocuktan izin alınmadan yapılan paylaşımlar hukuki bir hak ihlalidir. Bunun için yapılan paylaşımların, uzun süreli bir öngöründe bulunarak paylaşılması riskleri önleyebilir. Ancak dijital iletişim araçları, sosyal ağlar/sosyal medya gibi yapılar riskin yayılmasını ve unutulmamasını sağlamaktadır. Bugün yaşanan bir olayla yıllar sonra tekrar karşılaşma ihtimali artmaktadır. Bundan dolayı sosyal medya riskin yayılmasına sebep olmaktadır. Çocuklarda bu risklerden etkilenmektedir. Çünkü içinde bulunulan dönem, Beck tarafından risk toplumu olarak ifade edilmektedir. Bu risk küresel ölçekte herkesi etkilemektedir. Ancak en önemlisi hesaplanamazlık, öngörülemezlik etkisinin olmasıdır.

Çalışmanın konusu sosyal medya annelerinin, çocuklara yönelik bir risk olduğu yönünden belirlenmiştir. Çalışmanın amacı; sosyal medya annelerinin, çocuklara risk oluşturduğunu ifade etmektir. Çalışmanın amacına uygun olarak literatür taraması yöntemi tercih edilmiştir. Literatür taraması, doküman incelemesi olarak da bilinmektedir. Bu durumda literatür taraması/doküman incelemesi, araştırılması planlanan çalışma hakkında bilgi içeren yazılı kaynakların analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187). Bu çerçevede konuyla ilgili yazılan makale ve kitaplar taranarak mevcut bilgiler içerisinde bir derleme yapılmıştır. Yapılan araştırmalar doğrultusunda sosyal medya anneliğinin risk bağlamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda çocukların ciddi risklere maruz kaldığı ve kalmaya devam

ettiği de görülmektedir. Araştırmanın sorunsalı da sosyal medya annelerinin çocuklara nasıl risk oluşturduğudur. Bütün bu ifade edilenlerden hareket ederek teorik bir değerlendirme yapılmıştır. Sosyal medya ile çocuk konusunda farkındalık oluşturarak sosyal medya anneliğinin olumsuz yönlerinin çocuğu nasıl etkilediği ifade edilmeye çalışılmıştır.

Literatürde sosyal medya anneliği, Instagram anneliği, dijital ebeveynlik gibi çeşitli çalışmalar yer almaktadır. Mevcut çalışmalar, sosyal medya anneliğinin özelliklerini, paylaşım içeriklerini, sosyal medya anneliğinin tanımını, sürecini ve bu bağlamda ilişkili konular çerçevesinde ele almaktadır. Bu çalışma sosyal medya anneliğinin çocuk için risk oluşturduğunu ifade ederek katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda sosyal medya anneliğinin risk üzerinden ele alınması çalışmanın özgün yönünü ortaya koymaktadır.

1. Risk ve Risk Toplumu Nedir?

1980'lerin ortalarından bugüne risk, konuşula gelen bir konu olmuştur. Patrick Lagadec'in Risk Uygarlığı, Ulrich Beck'in Risk Toplumu veya Anthony Giddens'in Risk Kültürü kavramları, riskin modern toplumların karakteristik özelliği olduğu konusunda riski sembolize etmekte ve anlamlandırmaktadır. Bu çerçevede modernizm, endüstriyel toplumdan post-endüstriyel veya risk toplumuna geçişin bir parçası olarak görülmektedir (Boudia ve Jas, 2007: 317). Giddens' a (2010: 14) göre modernite risk kültürü ile ilişkilidir. Kavramsal olarak risk, 1990'lı yılların ilk dönemlerinden bugüne, toplumsal, kültürel, siyasal, ekonomik ve bireysel yaşamların ana konularından biri olmuştur. Dolayısıyla toplumsal ve bireysel yaşamın merkezi konumunda yer almaktadır (Delibaş, 2017: 50). Risk kavramı, genel olarak belli fırsata erişmek uğruna diğer bazı kazanımlardan feragat etmek veya bu hususta olumsuz bir durumla karşılaşmayı göze almak olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram, sorun ve zorluklarla karşı karşıya kalmayı çağrışırsa da bir kişinin önemli bir kazanımı elde etmesi için zor bir duruma girmesini ifade etmektedir (Alkın, 2017: 44).

Giddens risk kavramının Orta Çağ'da olmadığını belirtmektedir. Ayrıca diğer geleneksel kültürlerin birçoğunda risk kavramının görülmediğini açıklamaktadır. Bu çerçevede risk fikrinin ortaya çıkışı on altıncı ve on yedinci yüzyıllara karşılık gelmektedir. İlk kez dünyanın dört bir tarafına gitmekte olan Batılı kaşifler tarafından bulunduğunu ifade etmektedir. "Risk kavramı İngilizce' ye anlaşılan, bilinmeyen sulara yelken açmak anlamında kullanılan İspanyolca veya Portekizce dilinden girmiştir". Risk köken itibariyle "mekâna yönelik" bir kavramdır. Sonraki süreçte bankacılık ve yatırım alanlarında yer alarak borç verenlerle alanların yatırım kararlarının olası sonuçlarının hesaplanmasını ifade eden bir yorumla "zaman" düzlemine taşınmıştır. Belli bir süre sonunda belirsizlik gösteren diğer durumları da kapsayan geniş bir kapsama sahip olmuştur (Giddens, 2000: 36).

Giddens riski, dışsal risk ve imal edilmiş risk olarak ikiye ayırmaktadır. Dışsal risk, dışarıdan kaynaklanan, gelenekten veya doğadan gelen risktir. İmal edilmiş riski ise karşılaşma açısından bakıldığında tarihsel olarak çok az karşılaştığımız risk olarak ifade etmektedir. Küresel ısınmayla ilgili olan birçok çevresel risk imal edilmiş risk grubuna girmektedir (Giddens, 2000: 40). İmal edilmiş risk, aydınlanmanın ilham ettiği gelişmelerle yaratılmış risklere tekabül eder. Kendi tarihimize bilinçli tecavüzümüzün ve doğaya müdahalelerimizin yol açtığı risk tipidir ve sonuçları itibariyle yüksek tipli risklerdir (Giddens, 2009: 82). Giddens risk tanımı ve sınıflandırmasıyla birlikte, risk kavramının olasılık ve belirsizlik kavramlarından ayrılamayacağını da belirtmektedir (Giddens, 2000: 36). Risk toplumu kuramcıları da risk kavramının genel anlamda "bir belirsizlik durumunu" çağrıştırdığını belirtmektedirler (Koyuncu, 2019: 32). Bu durumda risk, geleceğe yönelik belirsiz bir durumu ifade etmektedir (Beyaz Özbey, 2022: 148). Bauman (2003: 79), belirsizlik haline "en iyi ihtimalle kafa karıştırıcı ve rahatlatıcı edici olarak yaşandığını, en kötü ihtimalle de bir tehlike anlamı taşıyacağını" ifade ederek açıklık getirmektedir. Riskin, ayrılacağı kavramlar ise tehlike ve şanstır. Çünkü Giddens (2000: 37) riskin şans veya tehlike ile aynı şey olmadığını vurgulamaktadır. Bu durumda Furedi'nin risk ve tehlike arasındaki ayrımına dikkat etmek gerekmektedir.

Risk, "tehlikeyle bağlantılı olarak hasar, yaralanma, hastalanma, ölüm ve başka olumsuzlukların" oluşma ihtimalini belirtmektedir (Furedi, 2017: 45). Furedi'nin tanımından anlaşılabileceği üzere

risk, tehlike ile bağlantılı fakat ondan ayrı bir kavramdır. Tehlike, insanlara ve onların dikkate değer gördükleri varlıklara yönelik bir tehdit olarak tanımlanmaktadır (Furedi, 2017: 45). Risk, oluşabilecek tehlikelerin ihtimali olarak görülürken, tehlike ise zararlı olabilecek konuları ifade etmektedir. Risk, bir olayla ilgili verilen karar sonucundaki durumu temsil ederken, tehlike ise kaynağı dışarıdan olan durumlar için kullanılmaktadır (Gencer, 2021: 58). Risk, geniş bir şekilde incelendiğinde “öngörülemeyen ve hatta kontrol edilemeyen doğal ve teknolojik eylemlerin, toplumsal ve doğal çevrede nötr, olumlu, olumsuz, akışkan ve belirsiz sonuçlar” yaratma ihtimali olarak ifade edilmektedir (Günerigök, 2018: 224).

Risk kavramı, “reflexiv” modernleşme ile doğrudan ilişkilidir. Modernleşmenin yarattığı riskler ve güvensizliklerle sistemli mücadele biçiminde bir risk tanımı yapılabileceği ifade edilmektedir. Geçmiş dönemdeki tehlikelere oranla riskler, modernleşmenin tehdit edici gücüyle ve kuşkuyla küreselleştirmesiyle ilişkilendirilebilecek sonuçlardır (Beck, 2011: 25). Risk, meydana gelebilecek tehlikeleri küresel bir ölçekte ifade etmektedir. Bunun için meydana gelebilecek herhangi bir olumsuzluk birçok kişiyi etkileyebilir. Salgınlar ve virüsler bu duruma örnek olarak verilebilir. Bunun için risk her yerdedir ve nerden nasıl gelebileceği hesaplanamayabilir. Ayrıca riskin ölçülemeyen birçok yan etkisi de olabilir (Giddens, 2010: 14). Ulrich Beck bu durumu “risk toplumu” olarak ifade etmektedir. Beck, risk toplumuyla ilgili fikirlerini ifade ettiği dönemlerde küresel ölçekte bir riskin meydana geldiği tarihsel sürece denk gelmiştir. “Risk Toplumu” adlı kitabını yayınladığı yıl olan 1986’da Ukrayna’da Çernobil patlaması meydana gelmiştir. “Bu patlama sonucunda ulusal ve uluslararası kurumların güvenlik ve denetim iddiası çökmüştür”. Dolayısıyla kişilerde “güvensizlik, endişe ve korku” oluşmuştur (Gencer, 2021: 57).

Ulrich Beck 1986 yılında ifade ettiği ve kitabının başlığı haline getirdiği, risk toplumu kavramının bundan sonra yalnızca, geleneksel yaşam biçimlerini öteleyen değil, herkesi etkileyen ve kimsenin gerektiği kadar güvenini sağlayamadığı tehlikeli biyografiler ve gizemli korkularla çaba gösteren modern toplum çağını ifade etmektedir (Beck, 2009: 8). Risk toplumu, kendi başına hareket eden, sonuçlara kapalı, tehlikeleri dikkate alamayacak bir şekilde modernleşme süreçlerinin kendiliğinden oluşan hareketleriyle meydana gelmektedir (Beck, 2005: 34). Beck’e göre “Risk toplumu kavramı, refleks ve düşünüm arasındaki ilişkiyi kavramsallaştırmaktadır”. Toplum kuramı ve araştırmalarının izlenimi doğrultusunda risk kavramı, sanayi toplumunun bugüne kadar izini sürdüğü yolda oluşturulan tehditlerin yoğun olduğu bir modernlik evresi anlamına gelmektedir (Beck, 2005: 36). Risk toplumu, “aydınlanma düşüncesi, modernleşme, sanayileşme ve sınırsız kalkınma modeli, doğal dengenin bozulması, çevresel sorunlar, ulus-devlet” vb. kavramların sorgulanarak geniş bir çerçevede incelendiği, tekrar tanımlanmaya başlandığı bir zamanda kendisini göstermeye başlamıştır. Bu dönemde bilimsel gelişmelerin, aydınlanmacı aklın, pozitif bilimlerin dışında “modernizm kavram, kuram ve kurallarının ana söylem ve büyük anlatılarının sorgulanıp mahkûm edildiği gözlemlenmektedir”. Postmodern düşünce yapısının geniş bir ölçekte yer edindiği bu dönemde risk ve belirsizlik kavramlarının tartışılması daha büyük boyutta incelenmiştir. Ayrıca “güvenlik, ölçülebilirlik, öngörülebilirlik, hesaplanabilirlik gibi meselelerinin ortadan kalkmaya başlamasıyla birlikte yeni bir arayışın da ifade edilmesi kaçınılmaz olarak yeni adlandırmaları ve kavramlaştırmaları gündeme getirmiştir” (Delibaş, 2017: 51). Bu doğrultuda risk toplumu kuramı, modern toplumların yeni risklerle biçimlendirildiğini ve temellerinin küresel yıkımın oluşmasını beklentileriyle sarsılacağını savunmaktadır. Bu küresel riskler ise yerelleştirme, hesaplanamazlık ve telafi edilemezlik kavramlarıyla açıklanmaktadır (Beck, 2006: 333-334). Risk toplumunun bu özelliklerle nitelendirilmesi, daha çok dikkat çekmesine ve çeşitli unsurlarla da anılmasına neden olmaktadır.

Risk toplumunun, bugün çok fazla dikkat çekmesinin nedeni, -hatta toplumun kendisini bu şekilde tanımlaması- temel olarak fizik, kimya ve biyoloji gibi disiplinlerdeki hızlı teknolojik gelişmelerdir. Teknolojik imkanların gelişmesi diğer alanlardan daha çok insanların dikkatini risklere çekmeye katkıda bulunmuşlardır (Luhmann, 1993: 83). Luhmann’ın ifade ettiği düşünceleri, risk bilincinin oluşmasına neden olan tehlikelerin doğrudan bilimsel gelişmelerden kaynaklanıyor olmasıdır. Luhmann gibi toplum ve risk konusunu inceleyen birçok araştırmacı da teknolojinin yeni tehlikeler oluşturduğu fikrini savunmaktadır. Risk sosyolojisi bağlamında araştırma yapan birçok araştırmacı riskin gelişiminin nedenini bilgideki gelişmelerle ilişkilendirmektedir (Furedi, 2017: 94-95). Beck’te (2011: 113), risklerin bilgidan

kaynaklandığını ifade etmektedir. Bu nedenle bilgi kavramı dile getirildiğinde akıllara hemen riskin gelmesi, teknolojik ilerlemenin tehdidine maruz kalan toplum imgesinden kaynaklanmaktadır. Hatta Beck bu konuda risk toplumunu, modernitenin sanayi toplumunun gelişmesiyle meydana gelen risklerin baskın olduğu bir basamağı olarak ifade etmektedir. Bunun için toplum, teknolojik ilerlemenin kabul edilmeyen sonuçlarından ortaya çıkan risklere maruz kalmaktadır. Modernleşmenin oluşturduğu tehlikelerin boyutu doğrudan riskin niteliğini değiştirir (Furedi, 2017: 95). Riskin niteliğini değiştiren şey oluşacak tehlikenin neden ve nelerden kaynaklandığıdır. Ayrıca riski oluşturacak yapının, aygıtın vb. şeylerin de önemli olduğu ifade edilebilir. Bilgilerin elektronik ortama yüklenilmesi, güvenlikle ilgili sorunların oluşmasına neden olmuştur. Bundan dolayı hızlı bir şekilde ilerleme kaydeden bilgi güvenliği alanında “risk, tehlike ve tehdit” (Koçak ve Memiş, 2018: 6), durumlarının daha çok görüldüğü örnek olarak verilmektedir. Bu durumda iletişim araçlarından oluşacak riskin boyutunu ve etkisini göstermektedir.

Yukarıda ifade edilenlerden hareketle, modern toplumun oluşturduğu riskleri “tartışmak, önlemek ve yönetmekle” gün geçtikçe daha çok ilgilenmesi hususunda bir risk toplumu haline gelmiştir. Birçok kişi buna karşı çıkabilir ama bu daha çok “kitle iletişim araçları tarafından kışkırtılan ve şiddetlendirilen bir histeri ve korku politikasının göstergesidir” (Beck, 2006: 332). Riskli ifade edilen durumlar, dijital araçlar aracılığıyla yapılandırılmakta ve tekrar üretilmektedir (Beyaz Özbey, 2022: 152). Dijital araçlar tarafından oluşturulan riskler, küresel ölçekte hareket etmektedir. Bu nedenle bu risklerden birçok kişinin etkilenme ihtimali yüksektir. Çünkü dijital araçlar aracılığıyla kurulan sosyal medya, bireylerin anlık olarak bilgi alışverişinde bulunma, ticaret yapma ve iletişim kurma gibi birçok imkânı tanımaktadır. Bu imkanlar, siber ortamda insanların daha özgür olmasına ve durumun kontrol dışı hareket edilmesine neden olmaktadır. Hukuki ve sosyal olarak da denetimi sağlanamayan internet, yeni suçların ortaya çıkmasına neden olmakta ve dijital dolandırıcılar tarafından mağdurların oluşmasına yol açmaktadır. İnternet ortamında çok küçük yaşlarda sosyal medya hesapları kurma, gerçek olmayan profiller oluşturma gibi ilişkiler oluşmaktadır. Bu ortamda zaman ve mekân meselesi olmadığı için çok geniş kitlelere yayılmaktadır. Kitlenin sayısı da arttıkça kontrol edebilme ihtimali yok denecek bir hale gelmektedir. Dolayısıyla gerçek dünyadaki arkadaş sayısından daha fazla kişiye sahip olan, birçok siteye üye olarak çok fazla zaman geçiren, fiziki dünyada yaşamadığı zevki bu ortamda yaşayan bireyler yetişmektedir (Alkın, 2017: 49). Bu durumda risk, dijital araçlar aracılığıyla istenilmeyen, kimi zaman öngörülemeyen ve hesaplanamayan bir etkiye sahip olmaktadır.

Dijital ortam bu risklerle birlikte, bilgisi olmayan ancak belirli konularda bilgisi var (mış) gibi hareket eden, kitleleri etkileyen ve gündelik yaşamlarını, ilişkilerini belirleyen kişilerin de yer almasına imkân tanımaktadır. Çakı ve Altundere (2017: 150-151), bu durumu risk toplumunda bireylerin bundan sonra ortak noktalarının “endişe” olduğunu belirterek açıklık getirmektedirler. Endişenin ise kendisinde belirsizliklerin yarattığı “kaygı ve korkuyu barındırdığını” ifade etmektedirler. Bunlarla birlikte “bumerang” etkisinin belirtilmesi gerekmektedir. Çünkü Beck, “riskler er ya da geç onları yaratan veya onlardan kar edenleri de yakalayacağını” belirtmektedir (Beck, 2011: 50). Riski oluşturanlar ve kazanç elde edenler de risklerden etkilenmektedir. Bu etkilenme durumu sınıf ayrımı olmadan gerçekleşmektedir. Bu durumda tekrar 1986 yılında Çernobil nükleer elektrik santralindeki patlamayı hatırlamak gerekmektedir. Çünkü bu patlamada “Çernobil’in hemen yakınında yaşayan herkes-yaşları, sınıfları, toplumsal cinsiyetleri ve konumları her ne olursa olsun”- yüksek ölçüde radyasyondan etkilendiler (Giddens, 2012: 157). Bu çerçevede dijital ortamlarda da çocuğa yönelik oluşturulan riskler de er ya da geç riski oluşturanları ve onlardan kar elde edenleri etkileyeceği ifade edilebilir. Çünkü risk toplumundan risklerden bağımsız ve soyutlanarak yaşamak neredeyse mümkün değildir. Bu dijital ortamlarda sosyal medya anneleri tarafından şu an için riskler öngörülemez, hesaplanamaz. Ancak riskin gizli yönünü de bu özellikler oluşturmaktadır.

2. Sosyal Medya Anneliği ve Çocuğu Bekleyen Riskler

Dijitalleşme, bir kavram olarak iletişim alanıyla birlikte birçok bilim alanında da incelenmektedir. Farklı alanda yer alan araştırmacılar tarafından da çok yönlü bir şekilde değerlendirilmektedir. Dijitalleşme kavramı, bireysel ve toplumsal alanda yeni kavramların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu kavramlar, sosyal bilimler alanında güncel ve gündemde olan tartışmaların dışında psikoloji, sosyoloji, hukuk, eğitim, iletişim bilimleri, işletme, pazarlama gibi diğer disiplinlerde de yeni kavramların inşa edilmesine yol açmaktadır. Bu doğrultuda ifade edilen bilim dallarının ayrı ayrı ve birbirleriyle etkileşim halinde bir araştırma konusu olarak inceleyeceği “dijital mecralar, dijital iletişim, dijital ebeveyn, dijital sanat, dijital dönüşüm, dijital bankacılık, dijital pazarlama, dijital reklam, dijital içerik, dijital endüstri, dijital medya, dijital oyun, dijital kütüphane, dijital teknoloji vb.” kavramlar, hayatta yeni oluşumların başlamasına yol açmıştır ve insana yön verme noktasında etkili olmaya başlamıştır (Büyükaslan, 2023: 743). Dijitalleşme bu noktada bireysel ve toplumsal alanda birçok değişikliğe yol açmaktadır.

Dijital dünyanın değişim ve dönüşüm gücünün, diğer dönemlerde olmadığı kadar toplumları etkilediği ve değiştirdiği düşünülmektedir. Bu paralelde geline nokta “dünya her an dijitalleşmekte, dijitalleşen her şey her an değişmektedir” ifadesi dile getirilmektedir. İfade edilen bu aşamada yeni nesil annelerin, bu dünyada var olmak istedikleri belirtilmektedir. Bu yeni dünyada anneler, “anneliği sayısal dünyanın dokusuna dönüştürerek kendilerine yeni bir var olma alanı yaratmıştır” (Güngör, 2021: 8). Annelik, “son derece psikolojik temelli bir roldür. Çocuk ya da çocuklarla ilişkili olarak kendiliğin psikolojik ve kişisel deneyimine bağlıdır” (Chodorow, 2021: 87). Annelik, “bedene ait bir deneyimi, kültürel olarak tespit edilmiş sorumluluk duygularını ve bir bebeğin ihtiyacını karşılayabilmeyi içermektedir” (Miller, 2010: 33). Annelik kavramı genellenebilir bir şekilde tanımlanmamakla birlikte çocuğun fiziksel, psikolojik gelişimi için oluşturulması gereken koşulları sağlayarak onun güvenliğini oluşturmak olarak tanımlanmaktadır. Ancak, annelik bugünlerde sosyal ağlarla kendine yeni anlamlar kazandırmıştır. Geleneksel annelik kavramı, günümüz anneleri için daha da geçerli bir kavram olarak devam etse de sosyal ağlarda var olmak anneliğin dijitalleşen yönünü simgelemektedir (Güngör, 2021: 8). Bu doğrultuda anneliğe yönelik ifade edilen söylemlerin üretiminde sosyal medya platformları önemli bir etkiye sahiptir. Teknolojik ilerleme, internetin erişilebilirliği kolaylaştırması ve çeşitli kullanım imkanları tanınması, toplumda birçok kişiyi etkilediği gibi anneliğe yönelik deneyimleri de etkilemiştir (Aktaş, 2020: 117). Yani daha önceki dönemlerde geleneksel bakış açısı tarafından belirlenen annelik kimliği, bugün sosyal medya tarafından yeniden inşa edilmektedir (Özkan ve Uzun Özer, 2022: 226). Anneliğin sosyal medyada yeniden inşa edilmesi doğrultusunda dijital ebeveynlik ve sosyal medya anneliği gibi kavramsallaştırmalar yapılmaktadır.

Dijital ebeveynlik, günümüz toplumlarında dijitalleşmeyle birlikte ifade edilen en önemli kavramların başında gelmektedir (Tiryaki, 2023: 755). Dijital ebeveynlik kavramı, “bireyin dijital iletişim ortamlarından faydalanarak ebeveynlik rolü hakkında bilgi edinmesi, kişisel ebeveynlik modelini diğer ebeveynlere aktarması ve günlük annelik ya da babalık pratiklerini çevrimiçi ortam aracılığıyla yürütmesi olarak tanımlanmaktadır” (Gül Ünlü, 2020: 58). Diğer bir deyişle dijital ebeveynlik, hem ebeveynlerin çocuklarının dijital medya ile ilişkilerini düzenlemeye giderek daha çok nasıl dahil olduklarını hem de ebeveynlerin dijital medyayı günlük yaptıklarına ve ebeveynlik uygulamalarına nasıl dahil ettiklerini ve bu biçimde meydana gelen ebeveynlik şekillerini nasıl geliştirdiklerini ifade eden popüler fakat polisemik bir kavram olarak ifade edilmektedir (Mascheroni, Ponte ve Jorge, 2018: 9).

İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte kadınların sosyal medya kullanımı da artmıştır. Kadınların sosyal medyaya girmesi yeni bir sektör oluşturarak günümüz sosyal medya annelerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu anneler kendilerini blogger, Instamom, sosyal medya annesi, fenomen anne ve influencer olarak tanımlamaktadırlar. Sosyal medya anneleri; “anneliğin dönüşümünü, kendilerini nasıl ifade ettiklerini, anneliğe olan bakış açılarını, geleneksel ve modern anne tutumlarını, çocuk bakımını nasıl değerlendirdiklerini, aile içi olumlu yaşanmışlıkları, çocuklarının aylara göre beslenme düzenini, bir anne olarak beklentilerini, kendilerinden beklenenleri ve yaşadıkları tecrübeleri aktarmaktadırlar” (Başoğlu, 2020: 860-861). Bu özellikler dikkate alındığında annenin kendi yaşamıyla ve çocuğuyla ilgili paylaşımlar yapması,

sosyal medya anneliği olarak tanımlanabilir. Sosyal medya anneliğinin tanımından hareketle, sosyal medyanın annelik profilini ve anne-çocuk ilişkisini şekillendirdiği ifade edilebilir.

Bu durumda sosyal medya, annelik ve anne-çocuk ilişkisi noktasında köklü değişimlerin meydana gelmesine sebep olmuştur. Bu doğrultuda Youtuberlık, blogger yazarlığı, Instamom gibi yeni oluşmaya başlayan mesleklere, yeni nesil annelerin de teşvik ettiği görülmektedir. Yeni nesil anneler, sosyal medya platformlarında “hamilelik dönemi, doğum öncesi alışveriş, baby shower, doğum, bebek bakımı ve beslenmesi, uyku düzeni vb. birçok bilgi ve deneyimlerini etkileşim oluşturacak bir şekilde paylaşmaktadırlar” (Ergül ve Yıldız, 2021: 612). Yapılan bir araştırmada annelerin paylaşım içeriklerinde genel olarak “bebek bakımı, çocuk eğitimi ve beslenme” konularında paylaşımlar yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Yardım, 2020: 144). Blogların içerik analizleri sonucunda ise paylaşımların “26 tanesinin kişisel konularda, 44 tanesinin çocuk eğitimi ile ilgili, 22 tanesinin reklam, 9 tanesinin güzellik/moda/bakım, 20 tanesinin yemek/beslenme, 15 tanesinin çocuk bakımı, 5 tanesinin hamilelik/ doğum, 5 tanesinin ev işleri, 20 tanesinin çocuk oyunları/etkinlik, 9 tanesinin sosyal sorumluluk, 14 tanesinin sağlık” alanında yapıldığı tespit edilmiştir (Yardım, 2020: 150). Yapılan analiz sonucunda çocuklar ile ilgili en çok paylaşımın yapıldığı görülmektedir. Ayrıca takipçi sayısına göre sosyal medyadaki paylaşımlarından reklam alan, çocuklarının yediklerini ve giydiklerini etiketleyerek firmalardan para kazanan, firmaların sponsorluğunda annelik üzerine konuşmalara davet edilen ve kendileriyle farklı programlarda söyleyişler yapılan anneler de bulunmaktadır (Hachisuka ve Aksoy Sugiyama, 2020: 125). Sosyal medya annelerinin paylaşımlarının birçoğu yazı, fotoğraf ve videolardan oluşmaktadır. Bu içerikler son dönemlerde yaygın bir şekilde kullanılan, Instagram ve Facebook’ta paylaşılmaktadır.

Instagram ve Facebook’ta yer alan paylaşımlar birey ve toplum açısından risk oluşturabilmektedir. Bu mecralarda paylaşılan içeriklerde en dikkat çekenin çocuk fotoğrafları olduğu belirtilmektedir. Çocukların günlük yaptıkları aktivitelerin fotoğraf ve videolar aracılığıyla kamusal alana paylaşıldığı ifade edilmektedir. Paylaşılan fotoğraf ve videolarda çocukların, rızalarının olmadığı ve henüz ayırt edebilecek yaşlarda olmadıkları dikkate alındığında paylaşılanların, herkese açık olmasından dolayı kısa bir süre sonra aileler ve çocuklar için zor koşulların oluşabileceği belirtilmektedir (Duygulu, 2019: 437). Yapılan bir gazete röportajında bu durum Ayten Güngör tarafından

“Aşırı bilgi paylaşımı çocukları güvenlik sorunlarına açık hale getiriyor. Paylaşımın çocuk için incitici veya onur kırıcı olması dışında, içerik kötü niyetli kişilere davetiye çıkarabilir. Örneğin, çocuğun kırmızı arabalardan hoşlandığını bilen bir kişi, daha önce sosyal medya üzerinden edindiği bilgiler doğrultusunda onunla okulunda iletişime geçebilir. Ebeveynlerinden birinin ismini ya da kişisel bilgilerini kullanarak kendisine güven duymasını sağlayabilir. Ebeveynlerin herkese açık hesaplardan çocuğun bedenini teşhir edecek fotoğraflarını ve videolarını paylaştığını görüyoruz. Bu durum ilk anda zararsız görünse de gizlilik ayarları açık hesaplardan paylaşılan bir görüntü, kötü niyetli kişilerin elinde istismar aracı olarak kullanılabilir. Pedofili tehlikesinin yalnızca sokaklarda değil sosyal mecrada da var olduğunu düşünürsek, art niyetsiz yapılan bu tür paylaşımlar olumsuz durumlarla sonuçlanabiliyor” şeklinde ifade edilmektedir (Media CH, 2024).

İfade edilenler söz konusu olsa da fotoğraf ile video paylaşımları devam etmektedir. Bu paylaşımlar, çocuk dünyaya gelmeden başlamaktadır. Bunun için araştırmalarda dijital ebeveynlerin, çocuklarının dünyaya gelmeden önce “dijital kimlik” oluşturmalarının dikkat çektiği vurgulanmaktadır (Baloğlu, 2023: 772). Dolayısıyla çocukların sosyal medya hesapları olmadan dijital kimlikleri oluşmaktadır (Erişir ve Erişir, 2018: 53). Dijital kimlik oluşturulmasıyla birlikte sosyal medya ağlarında ürünlerin reklamlarını yapabilmek için “dijital ebeveynlerin çocuklarını ticari sermayeye dönüştürdükleri” belirtilmektedir. Bu ticari işlemlerle birlikte, çocuğun gündelik yaşamının her ayrıntısını dijital platformlarda paylaşımlarının çocukların kişisel bilgilerinin ihmal edilmesine ve kişisel bilgilerinin bütün insanlar tarafından bilinmesine yol açtığı ifade edilmektedir. Çocuğa ait “banyo ve tuvalet” gibi özelde kalması gereken durumların paylaşılması, onun mahremiyetini ihlal etmektedir. Ayrıca, “havuz ve deniz”

gibi yerlerde yapılan paylaşımlarda “cinsel sömürü ve pedofili” gibi kötü düşüncesi olan kişilerin çocuk fotoğraflarını/videolarını ele geçirmesine neden olmaktadır. Bunlarla birlikte yetişkinler gibi giydirilen çocukların, makyaj ürünleri kullanan kız çocuklarının da bu ağlarda görülmesi, günlük yaşamda genellikle karşılaşılan “Sharenting”¹ uygulamaları arasında bulunmaktadır (Baloğlu, 2023: 772-773). Çocukların mahrem alanlarının paylaşılması noktasında incelenen profillerde Instagram annelerinin birçoğunun kendilerine ait web sayfalarının ve bir bloglarının olduğu tespit edilmiştir. Bu ağlar üzerinden ise doğum öncesi, doğum süreci ve doğum sonrası deneyimleri paylaşılmaktadır. Çocuklarıyla olan tüm ilişkilerini de paylaşmışlardır. Annelerin, çocukları ve kendilerine ait olan fotoğrafları anlık durumlar halinde paylaşarak bir yönden takipçi sayılarını arttırmak ve bu platformlarda varlıklarını devam ettirmeye çabaladıklarının görüldüğü ifade edilmektedir (Parsa ve Akmeşe, 2019: 177).

Sosyal medya annelerinin bu paylaşımları bilgi ve deneyim aktarma (sağlık, eğitim, kıyafet vb.) noktasında yeni bir annelik ve çocuk yetiştirme biçimi inşa etmektedir. Ancak sosyal medyada her şeyin görünür olması, oluşturulan kurguların paylaşılabilmesi, kontrol edilememesi doğrultusunda bu mekânı ahlaki konular hususunda problemlili hale getirmektedir. Bu doğrultuda sosyal ağlarda gösterilmeye çalışılan annelik konusunda “ahlaki değere sahip çocuk yetiştirmeye etkisinin olup olmayacağı üzerinde düşünölmeye değer bir konu olarak durmaktadır” (Kaya, 2023: 125). Çocuğun ahlaki değere göre yetiştirilip yetiştirilmediğı konusuyla birlikte “hak ihlalleri” noktasından da olaya bakılabilir.

Çocuğun sosyal ağlarda hiç olmadığı kadar paylaşılması, çocukları bazen kullanıcı bazen ise sosyal ağların iletisi haline getirmiştir. Bu durum çocuğun gelişiminin dışında bir iletişim alanına girmesine neden olmuştur. Bu iletişim sürecine dahil edilmesiyle de çocuğa yönelik hak ihlalleri ve istismar sorunu ortaya çıkmıştır. “Sosyal ağlarda çocuk hak ihlalleri ya da çocuk istismarı genel olarak özel hayatın gizliliğinin ihlali ya da unutulma hakkının ihlali ile gerçekleşmektedir” (Güngör, 2021: 4). Hak ihlalleri konusunda Avukat İdil Ecem Yılmaz ile yapılan görüşmede Yılmaz:

“Sosyal medyada çocuk istismarı içeren paylaşımların özellikle çocuğun mahremiyet hakkı, unutulma hakkı ile özel hayatın gizliliğı ve korunması hakkını ihlal etmektedir. Bu haklar başlıca Türk Ceza Kanunu, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde koruma altına alınmıştır. Henüz karar verebilme yetisine sahip olmayan çocukların rızası olsa dahi kişisel verilerin işlenmesi hususunda geçerli olmayacağı, bu nedenle buna dayanılarak yapılan işlemenin de hukuka uygun olmadığı kabulü gereklidir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 8’de koruma altına alınan özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edileceğı unutulmamalıdır” vurgusunu yaparak bu duruma dikkat çekmektedir (Media CH, 2024).

Sosyal medyada çocuk haklarının bu denli ihlal edilmesi, çocuğun istismar konusunda açık bir hale geldiğini göstermektedir. Bu durumda sosyal medya çocukluğun yok oluşuna neden olmaktadır. Postman’ın (1995) bu paralelde düşüncesine bakıldığında medyanın çocukluğu yok ettiği sonucu görölmektedir. Postman’ın görüşleri, çocukların medya tüketiminin artarak devam etmesi, çocukların bir tüketici grubu oluşturmamasından dolayı önemini ve güncelliğini devam ettirmektedir. Yetişkinler ile çocukların arasındaki sınırların gün geçtikçe ortadan kalkması konuşulmaması gereken konuların azalmasını, yetişkinlere ait olan hastalık ve cinsellikle ilgili konuların açık bir şekilde konuşulmasını, reklamlarda çocukların cinsel nesneler olarak sunulmasını beraberinde getirmektedir (Alver, 2004: 140-141). Reklamlarda çocukların cinsel nesneler olarak sunulmasına Postman’ın bir ifadesiyle açıklık getirilebilir. Postman, çocukların reklamlarda yaygın olarak ve utanılmadan aktör olarak kullanıldığını ifade etmektedir. Ayrıca bir akşam TV izlediğinde bir çocuğun seyyar satıcı olarak iş gördüğü dokuz farklı ürün saydığını ve bu ürünlerin “sucuk, gayrimenkul mal, diş macunu, sigorta, deterjan ve bir restoranlar zinciri” olduğunu belirtmektedir (Postman, 1995: 116). Çocuğun bu kadar reklamda oynatılması yetişkin ve çocuk arasındaki sınırın ortadan kalktığını göstermesiyle birlikte çocukluğun yok oluşunu da göstermektedir. Bu çerçevede Postman’ın, tarihsel gelişim sürecinde iletişim

¹ Sharenting kavramı; kişinin çocuklarıyla ilgili haberleri, görüntüleri vb. içerikleri paylaşmak için sosyal medyayı alışkanlık haline getirmesi olarak tanımlanmaktadır (Collins, 2017). Bununla birlikte ebeveynlerin çocuklarının, görüntü ve içeriklerinin aşırı paylaşımını tanımlamak için kullanıldığı da belirtilmektedir. (Lazard, Dann, Capdevila ve Locke, 2019: 1).

teknolojisinin çocukluğa etkilerine yönelik tespitleri, günümüzde bilgisayar teknolojisi ve bilhassa internetin gelişimi ile daha da artmaktadır (Alver, 2004: 141).

Bu çerçevede risklerin oluşması da kaçınılmaz olmaktadır. Risklerin kaçınılmaz olması, savunmasız olan çocukların bu risklerle sıklıkla karşılaşmasına neden olmaktadır. Ebeveynlerin sosyal ağlar konusundaki bilgi ve tecrübelerinin uzun bir süreye yayılmaması, bu ağlardan meydana gelebilecek risklere karşı daha önceden önlem almalarını zorlaştırmaktadır (Güngör, 2021: 6-7). Bu önlem almalarının zorlaşmasıyla mahremiyet sorunu da tekrar kendisini göstermektedir. Çünkü sosyal ağlarda mahremiyet, iletişim araçlarıyla birlikte göz ardı edilmektedir. İletişim araçlarının kameraları mahremiyeti ifşa eden pencere görevini üstlenmektedir. Bu ifşa etme durumu ise özel alanın kamusal alan ile paylaşılmasına neden olmaktadır. Ailenin mahremiyetinin bu şekilde sunulması sınırlarının yok edildiğini ve içeriye-dışarı ayrımının ortadan kalktığını göstermektedir. Ancak “içeri ve dışarı ayrımı ailenin mahremiyetini göstermektedir. Dışarı, aileden olmayan yabancıyı temsil etmektedir”. İçeri ise aileden birisini simgelemektedir. Sosyal ağlar bu ayrımı ortadan kaldırdığı için yabancı ve evden olan ayrımı da yok olmaktadır (Acar ve Koçak, 2023: 2728). Ancak mahremiyetin en güçlü olduğu yer ailedir. Bu doğrultuda ailenin “sırları, sorunları, değerleri vs. kamusal alana taşınmaz” (Yıldırım, 2018: 123).

Çocukların bu şekilde dezavantajlı konuma düşmesiyle birlikte, birde annelerin paylaşımı doğrultusunda kıyaslama ve yarış gibi durumlar da söz konusudur. Kıyaslama ve yarış konusuna örnek olarak doğum sonrasında sosyal desteğe ihtiyaç duyan annelerin, sosyal medyadan bu ihtiyaçlarını karşıladıkları belirtilmektedir. Sosyal medyayı kullanan annenin, çocuğuyla ilgili yaptığı paylaşımlarda aldığı beğeniler doğrultusunda yani “takdir edilme ve onaylama” ihtiyacını karşılandığında daha çok paylaşım yapma ihtiyacı duyduğu ifade edilmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken olumlu ve olumsuz geri dönüşlerdir. Yani olumlu geri bildirim anne için ne kadar yapıcı ise olumsuz geri bildirim de bu kadar yıkıcıdır. Bu durumda anne çocuğunun yaşadığı problemlerin yalnızca ona ait olduğu düşüncesinden uzaklaşarak, “sosyal medyada kendi çocuğundan daha sağlıklı, daha iyi, daha mutlu gördüğü çocukların anneleriyle kendilerini kıyaslamakta ve kendi yetersizliğini beslemektedir” (İşözen ve Özkan, 2021: 38-39).

Sadıkoglu’nun katılımcıdan elde ettiği veri yukarıda ifade edilenleri destekler niteliktedir. Bu veri:

“Oradaki bilgileri görüyorum. Mesela çocuğumla oyun oynayamıyorum, ona faydalı besinler hazırlamada yeterli değilim. O yüzden kendimi kötü anne gibi hissediyorum. Bunu tetikleyen şeyin sosyal medya olduğunu düşünüyorum. Çünkü orada sürekli çocuklarıyla oyunlar oynayan, çocuklarına sürekli faydalı yemekler hazırlayan ve bunları paylaşan insanlar var. Bunları görüyorum ve benimsiyorum, böyle olması gerektiğini düşünüyorum. Sonrasında yapamayınca üzülüyorum. Ama onları bilmeden önce bu kadar umursamıyordum. Bunu fark ettiğim zaman ‘yapamıyorum, çocuğuma bunları sağlayamıyorum, bu da benim’ noktasına geliyorum” şeklindedir (Sadıkoglu, 2023: 70-71).

Annenin ifade ettiği duruma ilişkin “ideal çocuk” nasıl yetiştirilir profili sunulmaktadır. Anne ise bu durumu içselleştirerek kendisini yetersiz görmektedir. Altaş (2019: 33) görece ideal çocuk yetiştirilmesine yönelik davranışın uzman görüşü eşliğinde sunulması, bazı annelerin bu paylaşımları benimsediklerini gösterecek paylaşımlar yapması, bazı annelerin ise bu uygulamaları kendi anneliklerinde gösterememesi onların güçsüz ve eksik hissetmelerine neden olmaktadır şeklinde duruma açıklık getirmektedir. Bu durumda ideal çocuğun yetiştirilebilmesi için ideal bir anne profilinin de olması gerekmektedir. İdeal anne profili ise “makbul modern anne” olarak ifade edilebilir (Sever, 2015: 74).

“Modern annenin yükü geleneksel anneye göre çok daha ağırdır. Çünkü modern anneye yepyeni beklentilerin ağırlığı yüklenmiştir. Modern anne, çocuklarına modern tıp ve çocuk uzmanlarının sunduğu en gelişmiş bilgilere uygun bir bakım vermelidir. Bu sırada çocukları çağın fikirlerine göre yetiştirmeli ve bilişsel gelişimlerini desteklemelidir. Modern anne bütün ifade edilenleri yaparken de sosyal hayatını ve mümkünse kariyerini

devam ettirmeli, kişisel bakımını da ihmal etmemelidir. Bu hem gerçeklik sınırlarını aşan bir beklentidir hem de bunların bir kısmının bile gerçekleştirilebilmesi için çocuk bakımı konusunda desteğe ihtiyaç duyacağı açıktır. Birde yeni kadının ailedeki diğer kadınlardan destek alması geleneksel bir yol olarak pek kabul görülmezken, profesyonel destek (kreş, dadı vs.) alması da çocuğuyla yeterince ilgilenmediğine yorulmaktadır. İdeal anne, talep edilen beklentileri karşılarken yardım almaya bile ihtiyaç duymayıp kendi hayatını da çocuk sahibi olmadan önceki gibi sürdürebilmelidir” (Sever, 2015: 74-75).

Modern annenin hayatını, çocuk sahibi olmadan önceki gibi sürdürebilmesi imkansız olarak görülebilir. Çünkü çocuk doğduktan sonra modern anne daha çok uzmanların, çevrenin ve çeşitli mecraların baskısına maruz kalmaktadır. Örneğin bazı araştırmacılar, anne sütü ile beslenmiş çocukların daha iyi bir bilişsel gelişme gösterdiğini kanıtlamaya çalışmaktadır. Bu araştırma “iyi anne emziren annedir” söyleminin oluşmasına zemin hazırlamaktadır (Badinter, 2011: 76-78). Madalyonun diğer yüzü, emzirmeyen annelerin suçluluk duymasıdır. Biberonla bebeklerini beslemeyi tercih eden ve onlara karşı aynı fiziksel bağlılığı duymayan anneler kınanmaktadır (Badinter, 2011: 82). Bu ifadelerle paralel olarak modern anne profiline yönelik ana akım medyada yapılan haberlerde ise manken, sanatçı, oyuncu gibi ünlü kadınların hamilelik ve anneliklerinin yer aldığı belirtilmektedir. Bu doğrultuda ana akım medyadan alınan 78 haberden 25’i ünlü annelerden oluşmaktadır. Bu haberler ünlülerin anneliğini merkeze alarak ideal anne portesi çizmektedir. Ayrıca anneliğin zorlukları göz ardı edilerek annelik ışıltılı bir çerçeve içinde sunulmaktadır. Posta gazetesinde 11 Ocak 2012 tarihli “Ailece rüya takımı oluşturduk” başlıklı haberde “süper/ideal anne portresinin ünlü tasarımcı Victoria Beckham üzerinden sunulduğu ifade edilmektedir. Dört çocuğu olmasına rağmen fiziğinin deforme olmadığı haberde verilen fotoğraf üzerinden sunulurken hem anne olması hem de işini iyi yapmasına vurgu yapılmaktadır”. Ünlü tasarımcının bu yönüyle “süper anne” ideali vurgusu yapılmaktadır (Bozkur ve Taylan, 2020: 54-55). Bu durumda modern annenin, kendisini eksik hissetmemesi için sürekli ihtiyatlı hareket etmesi gerekmektedir. Modern annenin bu şekilde davranması hem kendisinin hem de çocuğunun yıpranmasına neden olabilir. Dolayısıyla sosyal medya anneliği doğrultusunda ideal anne, ideal çocuk ve ideal çocuk yetiştirme portresi çizilerek çocuğun gelişimine yönelik riskler oluşmaktadır. Çocuk ile birlikte diğer annelerinde, annelik deneyimleri olumsuz bir şekilde etkilenmektedir.

Bütün ifade edilenlerden hareketle, bugün ebeveynliğin yeni tecrübeler edinilmesi gerektiğini belirtmek gerekmektedir. Çünkü dijital dünya bütün büyüyle ve ulaşılabilirliğiyle çocukların karşısındadır. Güran Yiğitbaşı ve Çelik (2023: 859-860) “Dijital Çağ’da ebeveyn olmak, çocukları fiziksel olarak dış dünyadaki risk ve tehditlerden korumakla yönlendirmenin ötesinde dijital dünyada da aynı rehberliği yapabilmeyi gerektirdiğini ifade etmektedirler”. Bu ifadelerle yönelik, bundan sonra çocukları, gündelik yaşamda yer alan tanıdık ve bilindik olmayanlardan korumakla birlikte, çocukların “mahremiyetini ve güvenliklerini” göz ardı ederek dijital dünyanın bir “nesnesi” haline getiren ebeveynlerden de korumanın bir zorunluluk olduğunu belirtmektedirler. Dolayısıyla çocuğun her anını sosyal medyada paylaşarak kendisine hâkim olamayan ebeveynler (özellikle anneler), onlar için bir risk konumundadırlar (Dursun, 2019: 206). Riskleri önleyebilmek için ihtiyatlı davranmak gerekmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Dijitalleşmenin yaygınlaşması ve yaygınlaşabileceği alanların çoğalması bireysel ve toplumsal alanda birçok etkiye neden olmaktadır. Dijitalleşme bu özellikleriyle çeşitli sosyal ağlarda farklı gelişmelerin oluşmasına yol açmıştır. Dijital iletişim araçlarının üretilmesi, sosyal medya platformlarının kurulması gelişmelere örnek verilebilir. Bu gelişmeler doğrultusunda iletişim ve ulaşılabilirlik küresel ölçekte etkili olmaya başlamıştır. Bundan dolayı insanlar tanımadıkları kişileri takip etmekte, hayatları hakkında bilgi sahibi olmakta ve sosyalleşebilmektedir. Yukarıda ifade edilenler olumlu izlenimler oluşturmaktadır. Ancak sosyal medya, insanları bağımlı hale getirmekte ve çocukları kolayca etkileyebilmektedir. Çünkü bazen çocukları olumsuz şekilde etkileyecek fotoğraf ve video paylaşılmaktadır. İnsanların mahremiyetini ihlal etmektedir. Sosyal medya platformlarında insanların paylaştıkları fotoğraf ve videoları başkaları tarafından kötü

kullanılmaktadır (Siddiqui ve Singh, 2016: 74). Ayrıca sosyal medya platformları (Instagram, Facebook vb.) aracılığıyla çeşitli video ve fotoğraf içerikleri üretilmektedir. Bu içerikler, uzman olmayan, sonuçlarının nelere yol açacağını tahmin edemeyen, oluşturacağı riskin boyutlarını öngörmeden paylaşımlar yapan kişiler tarafından da üretilmektedir. Sosyal medya anneliği bağlamında da çeşitli risk oluşturacak video ve fotoğraflar paylaşılmaktadır. Fotoğraf ve video paylaşımları çocukların gündelik hayatlarında yaptıkları her şeyin anlık olarak başkaları tarafından görülmesine yol açmaktadır. Çocuğun, video ve fotoğraflarının paylaşılması beğen (Like) ve yorumlar ile nasıl bir şekil alacağını belirlemektedir.

Sosyal medya anneleri aldıkları tepkiler doğrultusunda video ve fotoğraf içeriklerini çeşitlendirmekte ve biçimlendirmektedir. Sosyal medya annelerinin bu şekilde paylaşımlar yapması; beğeni ve yorumlara, maddi kazanca, takipçi sayısının artmasına katkı sağlıyor olsa da çocuk için çeşitli şekillerde riskin oluşmasına neden olmaktadır. Hatta sonraki süreçlerde sosyal medya anneleri için hukuki ve toplumsal olarak zor durumların oluşmasına da neden olabilir. Çünkü, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 16. maddesinde "hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz", "çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır" ifadeleri yer almaktadır. Ayrıca 19. maddesinde çocukların her türlü ihmal ve istismara karşı sözleşmeye dair bütün devletlerin bütün önlemleri alması gerektiği vurgulayarak (UNICEF, 2004: 8-9), çocukları ihmal ve istismardan koruma altına almaktadır. 5395 sayılı çocuk koruma kanununun 3. maddesinde de korunma ihtiyacı olan çocuk: "bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu" (5395 Çocuk Koruma Kanunu, 2005) olarak tanımlanarak çocuğu risklerden korumaya çalışmaktadır. Çocuğun her anının paylaşılmasıyla mahremiyetinin ifşa edilmesi, özel alanın kamusal alana yansıtılması, çocuğun banyo yaparken, havuz ve denize girerken çekilen video ve fotoğraflarının paylaşılması, onun için risk oluşturmaktadır. Çünkü çocuk ile ilgili yapılan paylaşımların kötü niyetli kişilerin çıkarları doğrultusunda kullanılabileceği ihtimali söz konusudur. Ayrıca çocuk paylaşımları, anlayabileceği yaşta olmadığı için hak ihlali de olmaktadır. Çünkü, 6698 Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na göre çocukların kişisel hakları ihlal edilmektedir (Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 2016).

Ayrıca anneler, kendi çocuklarına ait video, ses ve fotoğraf paylaşırken çocuğun menfaatinin zarar görmemesine dikkat etmelidir. Somut olayın, psikolojik, fiziksel, kişilik hakları ve özel hayatın gizliliği çerçevesinde çocuk üzerinde olumsuz bir etki ve ihlal oluşturup oluşturmadığına hassas davranması gerekmektedir. Diğer bir taraftan, "kanunun verdiği yetkinin kullanıldığı savunması da hukuka uygunluk sebebi olarak dinlenmeyecektir. Çünkü velayetin ana babaya verdiği yetki, çocuğun menfaatiyle sınırlandırılmıştır" (Nergiz, <https://www.nergiz.av.tr/post/sharenting>). Bu paylaşımlarla birlikte bilgi içerikli paylaşımların yapılması da diğer annelerin çocuklarını yetiştirmesini, çocuklarıyla olan ilişkilerinin şekillenmesini etkilemektedir. Ancak bazı durumlar hariç anne ve çocuk arasındaki ilişki değişebilir. Sosyal medya annelerinin yaptığı paylaşımlar genel geçer bir çocuk yetiştirme profili sunmaktadır. Bu durumda diğer anneler, sosyal medya annelerinin yaptıkları paylaşımlar doğrultusunda hareket etmektedir. Sonuç olarak çocuk yetiştirme konusunda uzman olmayan kişiler tarafından çocukla ilgili yapılan paylaşımlar risk oluşturmaktadır. Çünkü bu durum sonraki süreçlerde çocukta nasıl etki bıraktığı öngörülebilir ve hesaplanabilir değildir. Riskin bir ayağını da bunlar oluşturduğu için çocukla ilgili yapılan paylaşımlar da risk teşkil etmektedir. Ayrıca oluşan risk bu çerçevede diğer çocukları da etkilemektedir. Çünkü riskler yerel olduğu kadar küresel bir ölçekte de ortaya çıkmaktadır.

Öneri olarak ise hak ihlalleri noktasında annelerin sosyal medyada çocuklarıyla ilgili paylaşımlarının yeniden incelenmesi gerekmektedir (Aktaş, 2019: 259). Çocuklara dijital ve gerçek yaşamda mahremiyet bilincinin edinmesi için çalışan uzmanların, eğitimcilerin ve ebeveynlerin bilinçlendirilmeleri gerektiği ifade edilmektedir. Bunun ise "dijital dünyada sağlıklı bireyler yetiştirmenin temel adımı" olduğu belirtilmektedir (Güran Yiğitbaşı ve Çelik, 2023: 860). Bu temel adımın bir nedeni, dijital dünyanın çocuğun sağlığını olumsuz yönde etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı ebeveynlerin bilinçlendirilmesi

önerilmektedir. Çünkü bu durum ebeveyn ve çocuk haklarının çakıştığı bir nokta olarak görülmektedir (Özkan ve Uzun Özer, 2022: 226).

Sosyal medya kullanıcılarının, sosyal medyanın iyi ve kötü yönlerini, sıkı bir şekilde incelemesi gerekmektedir (Gencer, 2022: 126). Çocuklar, ifade edilen öneriler ile korunabilir. Ayrıca çocukların rızaları alınmadan sosyal medya hesaplarında video ve resimlerinin mahremiyet ve hak ihlallerine yol açabilecek bir şekilde paylaşılması için kamu spotu ve bilinçlendirmeye yönelik seminerler de verilebilir. Çocuklar, büyüdüklerinde yıllarca kendileriyle ilgili paylaşılanlardan habersiz bir şekilde karşılaşabilirler. Bu karşılaşmanın nelere yol açabileceği düşünülmeli gerekmektedir. Bununla birlikte çocuklar için kamusal alanda riskler oluşabilir. Risklerin önüne geçebilmek için ebeveynler bilinçlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Ö., & Koçak, H. (2023). Etkileşimlerin ve görünürlüklerin arttığı sosyal medyanın aile işleyişine etkisi. *International Social Mentality and Researcher Thinkers, Journal*, 9(67), 2723-2732.
- Aktaş, G. (2019). Günümüz toplumlarında anneliğin değişen biçimlerini sosyal medya kullanıcıları üzerinden değerlendirmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 36(2), 253-271.
- Aktaş, G. (2020). Sosyo-kültürel değişim sürecinde kuşaklararası anneliğin dönüşümü: Denizli ili örneği. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 51, 96-120.
- Alkın, R. C. (2017). Ulrick Beck'in risk toplumu kavramsallaştırması ekseninde toplumsal kontrolün dönüşümüne giriş denemesi. *Medeniyet ve Toplum*, 1(1), 35-54.
- Altaş, B. (2019). *Tüketim toplumunda anneliğin yeni görünümleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Alver, F. (2004). Neil Postman'ın çocukluğun yok oluş sürecinde iletişim teknolojisi eleştirisinin eleştirisi. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 129-141.
- Badinter, E. (2011). *Kadınlık mı? annelik mi?*. Çev. Ekmekci A. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Baloğlu, E. (2023). Instagram çağının dijital ebeveynleri: Sharenting bağlamında bir inceleme. *TRT Akademi*, 8(19), 766-785.
- Baçoğlu, R. (2020). Annelerin sosyal medya kullanımı ve instagramda olan popüler anneler. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 7(1), 857-873.
- Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve müphemlik*. Çev. Türkmen İ. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beck, U. (2005). *Siyasallığın icadı*. Çev. Ülner N., (2. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Beck, U. (2006). Living in the world risk society. *Economy and Society*, 35(3), 329-345.
- Beck, U. (2009). *World at risk*. USA: Polity Press.
- Beck, U. (2011). *Risk toplumu: Başka bir modernliğe doğru*. Çev. Özdoğan K. ve Doğan B., İstanbul: İthaki Yayınları.
- Beyaz Özbey, İ. (2022). Dijitalleşme, sosyal medya ve risk toplumu. *İmgelem*, 6(10), 141-158.
- Boudia, S., & Jas, N. (2007). Introduction: Risk and risk society in historical perspective. *History and Technology*, 23(4), 317-331.
- Bozkur, B., & Taylan, A. (2020). Medyada annelik temsili: Ana akım ve alternatif medyada anneliğin sunumuna yönelik karşılaştırma. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 34, 45-65.
- Büyükaslan, A. (2023). Dijital ebeveynlik. *TRT Akademi*, 8(19), 743-745.
- Chodorow, N. (2021). *Anneliğin yeniden üretimi: Psikanaliz ve toplumsal cinsiyetin sosyolojisi*. Çev. Tanal Tatar D., Ankara: Phoenix Yayınevi.

- Collins. (2017). Sharenting. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/sharenting>.
- Çakı, F., & Altundere, E. (2017). Risk toplumunda çocukluk. *Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10-11), 147-171.
- Çocuk koruma kanunu. (2005). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm>/ 09.12.2024.
- Delibaş, K. (2017). *Risk toplumu*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Dursun, C. (2019). Ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada teşhiri: Çocuk hakları bağlamında bir değerlendirme. *Çocuk ve Medeniyet*, 4(8), 195-208.
- Duygulu, S. (2019). Sosyal medyada çocuk fotoğrafı paylaşımlarının mahremiyet ihlali ve çocuk istismarı açısından değerlendirilmesi. *TRT Akademi*, 4(8), 430-487.
- Ergül, G., & Yıldız, S. (2021). Sosyal medyada sosyal annelik: Instagram anneliği, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 612-628.
- Erişir, R. M., & Erişir, D. (2018). Yeni medya ve çocuk: Instagram özelinde “sharenting” (paylaşanabalık) örneği. *Hakemli, Akademik E-Dergi, Ankara Hacıbayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi*, 4(5), 50-64.
- Furedi, F. (2017). *Korku kültürü*. Çev. Yıldırım B., (3. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gencer, M. (2021). Risk toplumu bağlamında yurttaş gazeteciliği ve korku kültürünün yayılması. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 9(27), 55-66.
- Gencer, M. (2022). Sosyal medyayla birlikte değişen aile ilişkileri. O. Metin (Ed.), *İçinde, Sosyal Medya ve Sosyal Kurumlar*. (ss. 123-139). Ankara: Tezkire Yayıncılık.
- Giddens, A. (2000). *Elimizden kaçıp giden dünya*. Çev. Akınhay O. İstanbul: Alfa.
- Giddens, A. (2009). *Sağ ve solun ötesinde: radikal politikaların geleceği*. Çev. Sözen M. ve Yücesoy S. İstanbul: Metis Yayınları.
- Giddens, A. (2010). *Modernite ve bireysel- kimlik: Geç modern çağda benlik ve toplum*. Çev. Tathıcan Ü. İstanbul: Say Yayınları.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. Güzel C., (Yayıma Hazırlayan) içinde, Çev. Sönmez A., İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gül Ünlü, D. (2020). Dijital ebeveynlik ve mobil uygulamalar: Dijital ebeveynlerin mobil uygulama kullanım pratiklerinin incelenmesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 50, 56-73.
- Günerigök, M. (2018). *Risk toplumu ve din: Yeni bir sosyolojiye doğru*. Ankara: Maarif Mektepleri.
- Güngör, A. (2021). Sosyal medyada çocuk hakları ihlali ve çocuk istismarı: Instagram anneleri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 54,1-24.
- Güran Yiğitbaşı, K., & Çelik, S. (2023). Dijital dünyada mahremiyet, ebeveynlik ve çocuklar: Afyonkarahisar örneği. *TRT Akademi*, 8(19), 846-875.
- Hachisuka, R., & Aksoy Sugiyama, C. (2020). Ben çocuğumu böyle besliyorum! beslenme konusunda sosyal medya anneleri üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 3(5), 123-142.
- İşözen, H. & Özkan, Z. H. (2021). Sosyal medya kullanımının annelik tutum ve davranışlarına etkisinin incelenmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 7(1), 33-56.
- Kaya, Z. (2023). Sosyal medya anneliği ile değer sahibi çocuk yetiştirmek. *Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi/i [International Journal of Social Sciences] Uluslararası Hakemli E-Dergi*, 8(15), 124-137.
- Kişisel verilerin korunması kanunu. (2016). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>/ 09.12.2024.

- Koçak, H. & Memiş, K. (2018). Bilgi toplumunda korku: Bilgi güvenliği ve risk toplumu. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3), 1-10.
- Koyuncu, A. (2019). Özgürlüğün bir imkânı olarak belirsizlik: Bauman bağlamında eleştirel bir değerlendirme. *EKEV Akademi Dergisi*, ICOAEF özel sayı, 21-38.
- Lazard, L., Capdevila, R., Dann, C., & Locke, A. (2019). Sharenting: Pride, affect and the day-to-day politics of digital mothering. *Social and Personality Psychology Compass*, 13(3), 1-20.
- Luhmann, N. (1993). *Risk: A sociological theory*. Çev. Barrett R., Walter de Gruyter. Berlin: de Gruyter.
- Mascheroni, G., Ponte, C., & Jorge A. (2018). Introduction. G. Mascheroni., C. Ponte ve A. Jorge (Ed.), İçinde, *Dijital parenting: The challenges for families in the digital age*. (ss. 9-16). Sweden: The International Clearinghouse on Children, Youth and Media.
- Media CH. (2024). *Sosyal medya ebeveynliği: "Çocuklar risk altında*. <https://mediach.net/sosyal-medya-ebeveynligi-cocuklar-risk-altinda/> 09.12.2024.
- Mendel, G. (2022). *Son sömürge çocuk*. Çev. Portakal H. İzmir: Cem Yayınevi.
- Metin, O. (2016). Sosyal medyanın siyasal toplumsallaşmaya etkileri: Bir alan araştırması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (2), 221-267.
- Miller, T. (2010). *Annelik duygusu: Mitler ve deneyimler*. Çev. Tunçer G. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Nergiz. *Çocuğun kişilik hakkının anne-baba tarafından sosyal medya aracılığıyla ihlali*, <https://www.nergiz.av.tr/post/sharenting>. 09.12.2024.
- Özkan, H., & Uzun Özer, B. (2022). Sosyal medyada annelik. *TJFMPC*, 16(1), 222-229.
- Parsa, A. F., & Akmeşe, Z. (2019). Sosyal medya ve çocuk istismarı: Instagram anneleri örneği. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 163-191.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun yokoluşu*. Çev. İnal K., Ankara: İmge Kitabevi.
- Sadıkoğlu, Z. Z. (2023). *Yeni anneliğin sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Sever, M. (2015). Kadınlık, annelik, gönüllü çocuksuzluk: Elisabeth Badinter'den kadınlık mı annelik mi?, Tina Miller'dan annelik duygusu: Mitler ve deneyimler ve Corinne Maier'den no kid üzerinden bir karşılaştırmalı okuma çalışması. *Fe Dergi*, 7(2), 71-86.
- Siddiqui, S., & Singh T. (2016). Social media its impact with positive and negative aspects. *International Journal of Computer Applications Technology and Research*, 5(2), 71-75.
- Tiryaki, S. (2023). Risk ve olanaklar arasında dijital ebeveynlik: Bibliyometrik bir analiz. *TRT Akademi*, 8(19), 746-765.
- UNICEF. (2004). *Çocuk haklarına dair sözleşme*. https://www.unicefturk.org/Public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarinaDairSozlesme.pdf 09.12.2024.
- Yardım, G. (2020). Sosyal medyadaki kültürel kimliklerin dönüşümü odaklı "blogger anne" kimliklerinin incelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 33, 129-157.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, E. (2018). Toplumsal değişme sürecinde aile. K. Canatan. ve E. Yıldırım (Ed.), İçinde, *Aile sosyolojisi*. (ss.121-138). İstanbul: Açılım Kitap.
- Qvortrup, J. (2009). Childhood as a structural form. J. Qvortrup., W. A. Corsao. ve M. S. Honig (Ed.), İçinde, *The palgrave handbook of childhood studies*. (ss. 21-33). UK: Palgrave Macmillan.

EXTENDED ABSTRACT**GENİŞLETİLMİŞ ÖZET****A NEW RISK TO CHILDREN: THE MOTHERHOOD OF SOCIAL MEDIA**

Digitalization affects areas such as communication, interaction, socialization, etc. in the social and individual sphere. The fact that digitalization affects these areas also shows its effect on social and individual areas. Digitalization also leads to the development of social media platforms and communication tools that we constantly interact with in daily life. In this case, digitalization affects many areas of our lives. Various content is produced and shared on social media platforms. These shares usually consist of videos and photos. Videos and photos can be permanent and instantaneous. In this case, social media platforms offer opportunities to their users and followers. These opportunities offered by social media platforms are evaluated positively and negatively. Sharing, communicating and socializing can be expressed as positive. However, shares that may disclose privacy, violate rights and be made without permission are considered negative. Because, with the disclosure of privacy, the privacy of the private sphere disappears. The area belonging to the person may become an object of the public sphere. Unexpected results may be obtained in the following processes due to violation of rights. For this reason, risks arise when one does not pay attention to what is expressed on social media platforms. In this context, we need to look at social media motherhood. In the literature, social media motherhood is defined as Instagram motherhood and digital parenting. The reason why this name is used in this study is due to idea that it covers both Instagram motherhood and the concept of digital parenting. Social media motherhood involves instantly sharing every moment of their children through photos and videos. These shares are in the form of children in the pool, sea, bathroom, etc. These shares cause the child's privacy to spread to the public sphere. It also causes a violation of rights for the child. The child is not aware of the situation he/she is in because he/she is not old enough to distinguish the shares. In addition, the shares can be used inappropriately by people with bad intentions. All of these pose a risk to child. Social media moms may have commercial concerns, increase the number of followers, and think that they are doing a good job by getting likes. However, this is not the case for child. As stated above, the child's space is occupied and shares are made without the child's permission. All of these statements pose a risk. Ulrick Beck's "Risk Society" also defines these situations. Because he states that the age is a risk society and that these risks will affect both those who produce and those who profit. In a risk society, therefore, everyone is faced with risks. These risks can also be expressed in terms of incalculability and unpredictability. In others words, we cannot know exactly the extent of the risk, how and where it will come from. Therefore, we live in an age full of risks. In this case, does risk affect disadvantaged people in society more? We can ask the question. Since children are in this group, they may be more likely to be affected by risks. Therefore, social media moms create risks for children. Therefore, children need to be saved from being the object of the posts made by social media mothers. For this purpose, digital literacy training, activities aimed at raising awareness on social media and the risks posed by social media motherhood can be showing in a concrete way. The subject of the study was determined in terms of social mothers being a risk to children. The aim of the study is to express that social media mothers pose a risk to children. Articles and books written on this subject in the literature were utilized. In line with the researches, it was concluded that social media motherhood should be examined in the context of risk. In this direction, it is also seen that children have been and continue to be exposed to serious risks. The problematic of the research is how social media mothers pose a risk to Children. Based on all these statements, a theoretical evaluation was made. It was tried to raise awareness about social media and children and to express how the negative aspects of social media motherhood affect children. In conclusion, it is stated that social media motherhood is a risk for children and children should be protected from these risks. For this reason, social media mothers sharing of information content about children videos, videos and photos of their children restricts children's freedom. Apart from the risks mentioned, it is not known what kind of risks the videos and photos shared on social media will pose to children in real life. All these risks should be taken into account and environments where children can live freely should be provided.

KATKI ORANI BEYANI VE ÇIKAR ÇATIŞMASI BİLDİRİMİ

Sorumlu Yazar <i>Responsible/Corresponding Author</i>		Ömer ACAR		
Makalenin Başlığı <i>Title of Manuscript</i>		Çocuğa Yönelik Yeni Bir Risk: Sosyal Medya Anneliği		
Tarih <i>Date</i>		17.01.2025		
Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme vb.) Manuscript Type (Research Article, Review etc.)		Derleme		
Yazarların Listesi / List of Authors				
<i>Sıra No</i>	Adı-Soyadı <i>Name - Surname</i>	Katkı Oranı <i>Author Contributions</i>	Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Destek ve Teşekkür (Varsa) <i>Support and Acknowledgment</i>
1	Ömer ACAR	%60	Çıkar çatışması bulunmamaktadır	-
2	Ahmet Ayhan KOYUNCU	%40	Çıkar çatışması bulunmamaktadır	-